

Forfatter: Lange, Julius Henrik

Titel: BREV TIL: Larsen, Alfred Christian FRA: Lange, Julius Henrik (1864-10-28)

Citation: Lange, Julius Henrik: "BREV TIL: Larsen, Alfred Christian FRA: Lange, Julius Henrik (1864-10-28)", i *Breve fra Julius Lange*, Nordiske Forlag, s. 6. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002320804-000-shoot-L0023208040000007.pdf> (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Breve fra Julius Lange

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

TIL CAND. THEOL. A. C. LABSEN.
Odense, 28. Okt. [1864].

Kære Ven!

Du vil ved lidt Eftertanke let kunne sætte dig ind i mine glade Følelser, da jeg forleden Dag i »Læseforeningen« s. 7 ved Læsning af »Fædrelandet« stødte paa dit Navn i Forbindelse med en Artikel om Dødsstraffen. Jeg blev i Tankerne henflyttet til hine aandssprudlende Aftener paa Borchs Kollegium og til den betydelige intellektuelle Friktion, som der fandt Sted. Jeg betragter egentlig din Artikel nærmest som en Rundskrivelse til dine Venner og Kammerater; thi med Hensyn til den Virkning, den skulde gøre paa Hs. Exc. Justitsminister Heltzen, samt paa den danske Rigsdag, hvor daarekistegale Mænd som Tscherning endnu kunne optræde som Ledere, antager jeg ikke, at du selv nærer altfor sangvinske Forhaabninger. Og hvad det store Publikum angaar, tror jeg, at din Artikel har et for stort Dybtgaaende til, at den skulde gøre nogen Virkning, skønt vel mange ville læse den med Interesse. Det, som glæder mig særlig ved den — da jeg ingen egen Indsigt har i Dødsstraffens Theori, og da dens Udøvelse forhaabentlig vil holde sig fjern fra min Person —, er det, at jeg ser i en saadan offentlig Meningsytring et dygtigt og alvorligt Forsøg i »Fritænkningen«, hvormom vi i sin Tid have talt adskilligt, og som vi begge nære megen Sympathi for.

Forresten har jeg et og andet at bemærke, hvad jeg haaber, du vil tage velvilligt imod, for at jeg ikke skal føle Fjernheden fra den københavnske og særlig mine nærmeste Venners intellektuelle Friktion for stærkt. Fordi man lever i Odense og gaar i Uniform, behøver man jo ikke at være nogen ren Idiot.

Mig synes for det første ikke, at du kan affeje den almindelige Bibeholdelse af Dødsstraffen og den særlige i den nye Kriminallov saa hurtigt, som du gør ved at rejse en Beskyldning for Mangel paa Mod til at bryde med gande Fordomme. Der er visse Ting, der for Tænkningen altid ville have noget absolut frastødende, men dog maa betragtes som Kendsgerninger, og som man kun risikerer at støde sig en Bule i Panden paa, hvis man vil rende dem over Ende. Dertil hører Krig, Dødsstraf, Latin i Undervisningen osv. Jeg synes ogsaa, du undervurderer Kendsgerningernes Størrelse og Ælde. — Er Dødsstraf desuden afskaffet i noget eneste Land i Verden? — Jeg tror ganske vist, at du har Ret, hvis du tager dit Udgangspunkt fra Begrebet om den normale Stat — og især naar du fremhæver, at Religionsfrihedens Princip s. 8 maa føre til Dødsstraffens Ophævelse, ligesom jeg ogsaa indser, at Spørgsmaalet har sin Betydning for dig, der dog vanskelig vilde komme i det Tilfælde at føle Strikken kildre dig om Halsen, ved at angive et skarpt markeret Grænsepunkt imellem Religionens og Statens Geheter; thi denne Grænse er jo din Hovedinteresse — men kan man ikke ogsaa forstaa Statslivet som en kun mangelfuldt ledet permanent Revolution, der aldrig kommer til Ro, og opfatte Retfærdighedens Udøvelse som en stadig Krig for Retfærdigheden (den endelig og til Dels vilkaarlig bestemte) imod Uretfærdigheden (ligesaa endelig bestemt;? Mig synes i alt Fald, at om denne Anskuelse end ikke er smukkere og værdigere, saa passer den bedre til vore Tider, saaledes som de i det sidste Aar have udviklet sig i Retning af grænseløs Uretfærdighed og Lovløshed.

Det, som egentlig har ramt mig som urigtigt i din Artikel, er din Paastand (og sammes Følger) paa, at »intet Menneske kan have nogen Vished om et andet Menneskes Indre« — jeg citerer ukorrekt, fordi jeg ikke har »Fædrelandet«, men ikke falsk. Nego! Jeg paastaar, at den højeste Vished, som her paa Jorden kan have, er den, et Menneske kan have om et andets Indre. Men den have ganske vist ikke i Forhold til det Maal. hvori man har psykologisk Forfarenhed, men til, hvorvidt man har menneskelig Sympathi, hvor meget man har beholdt sin Barnlighed. Jeg antager da ogsaa, at Juryinstitutionen beror paa Anerkendelsen af Muligheden af en saadan Vished. En Jury skulde egentlig altid bestaa af Børn, naar man bare kunde faa dem til at være rolige og lade være at lege Tagfat under Forhandlingerne og udruste dem med en voxens Forstand til at formulere en Kendelse. Du kan have Ret, naar du kalder en saadan Dom af det ene Menneske om det andet »en Hypothese«, »en digterisk Viden«, fordi den virkelig ikke sker ad logisk Vej, men ved et logisk Spring, eller rettere ved, at Logiken opgiver sig selv og kaster sig i Armene paa det, som er aldeles inkommensurabelt med den. Men ved at fastholde din Sætning kommer du til at ophæve Begrebet af menneskeligt Samfund : i dets inderligste og egentligste Betydning, fordi alle Mennesker efter din Betragtning kom til at gaa udenom hinanden. Du gør ogsaa, forekommer det mig, en aabenbar Fejl — som du vist s. 9 selv vil indrømme — ved at blande Begreberne Hypothese, Sandsynlighedsberegning og Approximation sammen; thi det er dog klart, at de netop i denne Sag, hvormom her tales, forholde sig til hinanden som Kontraster. Medens Hypotesen er et dristigt Spring, bærer sig ad som Laxen, der, naar den er kommet til en Forhindring, bider sig selv i Halen og hopper ud af sit egentlige Element og op i Luften, saa er Approximation og Sandsynlighedsberegning snarere at ligne ved en Snegl, der som bekendt ingen dristige Spring gør, men kryber frem uden at springe en Hundrededel Tomme over, stadig godt logisk forskanset i sit Skilderhus. Medens alt med Hensyn til psykologiske Domme kommer an paa Hypotesen og den digteriske Fremgangsmaade, ere Approximation og Sandsynlighedsberegning paa Grund af Tilfældenes uendelige Uendelighed højst ubrugelige. Digtere pleje ogsaa daarlig at forstaa sig paa Sandsynlighedsberegning. Hvis du vil indrømme, at dette er rigtigt, men saa udraabe: »Hvad kommer det Staten ved; har Staten Lov til at basere en Institution paa noget saa inderligt og sart?« — saa har du maaske Ret; men du man blot indrømme mig, at det er en relativ Sag. Du har ogsaa i alt Fald selv forskyldt Indvendingen ved at ville bevise Statens Inkompetence til psykologiske Domme ved Individets Inkompetence. Jeg kan ikke se andet, end at der linder en Overgang Sted: at du ikke paa noget Punkt kan rejse nogen uoverstigelig Skranke af

Umulighed, hvorimod du naturligvis er i din fulde Ret ved at fordre Varsomhed. Men i det hele synes du at have gjort en lille Kortkunst ved udelukkende at vende den objektive Side op af Staten og udelukkende den subjektive Side af Forbrydelsen og saa vise de forbavsede Tilhørere, hvor lidt disse to Ting (der dog virkelig begge kun ere Sider af Ting) passe til hinanden — hvorved da Beviset bliver let for, at noget ensidigt objektivt ikke kan faa Lov til at skrive en Dødsdom over noget ensidigt subjektivt. I Virkeligheden kan du ikke let komme fra at have bevist altfor meget (paa dette Punkt), nemlig Urimeligheden af, at Staten, den objektive Institution, overhovedet straffer nogen subjektiv Attraa, Hensigt osv. — Du siger rigtignok, beraabende dig paa det praktiske Livs Erfaring, at straffes maa og skal der; men i Virkeligheden bliver denne praktiske Erfaring staaende som s. 10noget ganske fremmed og theoretisk uforstaaeligt i din Betragtning, hvorimod den burde have mindet dig om — ved den Tvesidighed og Dialektik, som ligger i alt praktisk, konkret og virkeligt —, at du opfattede baade Statens og Forbrydelsens Karakter altfor ensidigt, til modsatte Sider. Til Statens objektive, institutionsmæssige, mekaniske Side svarer Forbrydelsens objektive Side: den Forstyrrelse, Skade, som den forvolder; til Statens individuelle, subjektive Side svarer Forbrydelsens subjektive Side: den onde Hensigt at forstyrre det menneskelige Samfund, den usande Unddragelse fra den almen-menne-skelige (Kærligheds- og) Samfundspligt. Men for at Staten overhovedet skal kunne udføre en Bevægelse, maa den jo bruge Individernes Mellekomst; den Gerning at undersøge Forbrydelsen udøves jo af Individerne.

Ja, her vil jeg holde op, fordi jeg ligesaa gerne kunde blive ved. Tag nu ikke dette ilde op, og naar du har Tid, saa skriv lidt igen! Jeg fører et jammerfuldt Liv herovre og sukker efter at komme herfra, men pyt! Ja, jeg skal dog se, om det ikke lykkes. Naar du engang — jeg véd nok, at jeg ikke har fortjent det, — skriver, saa adressér dine Breve ikke til Begiment og Kompagni, men til Prof. Henrichsen! Hils gode Venner!

Din
Jul. Lange.